

ROBNI ZAPISI

IMENIK ČLANSTVA, Književna mladina Murska Sobota, Murska Sobota 1988. Imenik članstva je drobna brošura s šestnajstimi pesmimi šestnajstih prekmurskih avtorjev, med katerimi sta vsaj Lainšček in Vincetič nepogrešljiva sopotnika in sodelavca pri vsem, kar se v tem delu Slovenije dogaja — že dodobra uveljavljena in priznana avtorja. Za minil zbornik je značilna predvsem uporaba narečnih besed in prekmürščine v stilu »piši kak golčič«, pa melanholija in eksistencialni brezup, o katerem govori tudi urednik izdaj Franci Just; govori o kulturnem smogu, o generaciji pred zaprtimi vrati, obenem pa toži, da mladi ne morejo, pa tudi nočejo sodelovati. Članstvu predlagam, naj še malo zvoni, potem pa skozi vrata enostavno vdre — če se do takrat premisli in ugotovi, da v igri *hoče* sodelovati. (vl)

Cvetka Lipuš: PRAGOVI DNEVA, Založba Wieser, Celovec 1989. Pesniška zbirka Pragovi dneva koroške avtorice Cvetke Lipuš sodi med tiste prvence, ki ne sprožajo plazuz vznemirjenih bralskih odzivov, čeprav so prijetno branje, ki tudi v formalnem pogledu kaže visoko stopnjo literarne kultiviranosti. Lipuševa jo dosega v kratkih, nekajstavčnih besedilih z modernistično poetiko natančnih estetsko-metaforičnih odnosov med verzno izoliranimi besedami in besednimi zvezami. Zbirka je zasnovana tako, da je mogoče razbrati dnevniško kronologijo obmorskih počitniških vtisov, med katerimi je tudi kratkotrajna erotična in ljubezenska izkušnja. Morje in vse, kar se veže nanj, je pesniški prostor par excellence, hkrati pa poln pasti za razčustvovanost in navidezno modroslovje. Treba je priznati, da se Lipuševa ni pustila ujeti. Obvarovala se je z oblikovnim minimalizmom in dosledno uporabo metonimije, s katero je objektivizirala prisotnost lirskega subjekta v pesmih. Hkrati pa je referenčni okvir morskih motivov izrabila za estetski in simbolni naboj, za metaforične znake subjektivitete ali splošnih lastnosti sveta. V tej zbirki očarajo nekateri učinkoviti, enostavni zapisi, a včasih užitek prekine prelahka ali slabo izrečena zaključna poanta. Drobne pesmi so pač izredno občutljive tvorbe in slabo prenašajo sleherni kliše. (vž)

Željko Kozinc: Kača pod KAMNOM/GJAPĚRI NĚN GUR, Založba Emonica, Mala alternativna zbirka, Ljubljana 1989. Ker smo o slovenski izdaji te pesniške zbirke — napisane v eni sami noči zaradi pretresenosti ob usodi stavkajočih kosovskih rudarjev, ki jim je tudi posvečena, izjava enega od njih pa služi kot naslov — v tej reviji že pisali, naj omenim tisto, kar je v tej dvojezični izjavi več. To je predvsem prevod v albanščino N. Berishaja in S. Kabashija, ki ga zaradi nepoznavanja jezika ne moremo oceniti, upamo pa, da je nastajal vsaj nekajkrat dlje, kot je za zbirko potreboval avtor. Pesniško zbirko uvaja nekakšna zahvala »Albancev iz Cankarjevega doma« tistim, ki niso »gledali križem rok ob primeru enega najhujših primerov kani-balizma treh (kosovskih) politikov«. Dvojezično izdajo zaključuje mnenje P. Kolška, da je Kozinčeva zbirka »izjemna ubeseditiv intime in zgodovine«, ki jo slovenska poezija zmore le v najbolj izpostavljenih časih. (mb)

Edo Torkar: OD TOD DO CASABLANCE, Samozaložba, Jesenice 1989. Medtem ko hodijo nekateri avtorji od založbe do založbe in ponujajo svoje izdelke, Torkar marljivo in pogosto izdaja svoje knjige. Zadnja je sestavljena iz sedmih kartonastih listov v mapi, na vsakem od njih pa je natisnjena zelo kratka zgodba v obsegu do dveh strani. Za razliko od prejšnjih Torkarjevih zgodb, v katerih opisuje predvsem mornarske dogodivščine in življenje marginalcev, je v teh sedmih zgodbah opazno več elementov fantastike, nadrealne logike, sklicevanja na Dostojevskega, Hemingwaya, vse zgodbe pa preveva čudna razpetost med solzavim humanizmom in neprizadetostjo nekoga, ki se mu stvari kažejo kot nujne. Kljub temu, da moralizatorske zgodbe bolje izpelje, pa si je želeli, da bi pisatelj svojo modrost prenašal bolj implicitno na bralca, pa da bi pri odštekanih zgodbicah uspeval ohraniti več distance do napisanega. (vv)

Igor Torkar / Nikolaj Pirnat: BLAZNI KRONOS 1940, Partizanska knjiga, Ljubljana 1989. Spremni besedili Filip Kalan in Janez Mesesnel. V času, ko je bila Evropa že v vojni, je Igor Torkar napisal dvajset satiričnih sonetov, Pirnat pa jim je dodal prav toliko satiričnih risb. Torkar v sonetih šiba vojno, črne in preveč rdeče, moderne umetnike, liberalce — vse počez, pa zato toliko bolj pavšalno in površno. Njegovi verzi so preprosti, optika manihejska, besedišče z izjemo pol ducata imen grških bogov primerno nezahtevnemu bralcu. Kljub majhni učinkovitosti knjige, ki gotovo ni bistveno preseгла takratnih političnih vicev v časopisih, je bila knjiga prepovedana, pa vendar so jo prodajali ob špricerjih v oštariji. Kljub temu, da je Tokrat zaslovel kot pišoča žrtev političnih procesov in gredo zato njegovi izdelki dobro v denar,

ponatis knjige po pol stoletja — vsaj po pesniški plati — ni povsem razumljiv. Ker pa je knjiga že izšla, naj jo vsaj prodajajo tako kot pred pol stoletja — ob šanku, skupaj s špricerji. (vv)

Anka Senčar: TO SEM JAZ — JAZ SEM ANKA, Posebne edicije Feniks in A. Senčar, Ljubljana 1989. V knjigi najbolj slavne domače manekenke lahko v odsekanih, pa vseeno kronološko urejenih fragmentih preberemo, kako je potekal njen nenehni vzpon; od lokalnih frajerjev preko Petana in igralcev do vrhov domače mode, potem pa je z blaznim tempom pridrgnila v modno in filmsko špico, pa med prestolonaslednike, sinove politikov in bogataše. Knjiga je polna samohvale; od izmikanja smrti do odklonjenih priložnosti, moških komplimentov in vlog v filmih, prvih mest na tekmovanju *misic* lahko sledimo Ankinim uspehom, za katere pa zaradi takšnih ali drugačnih razlogov nihče ne vé. Pri opisovanju je neverjetna njena naivnost, saj se nam tudi po največjih packarijah v k temu nagnjenem *jet-setu* kaže kot naivna koketa, ki preživi in doseže takšne uspehe le zato, ker ne razmišlja dovolj, pa ne pada v sicer obvezne depresije. Knjiga ni literatura, zaradi popolne izgube globine, občutij in dvomov spominja na *road novel*; njena edina vrednost je v tem, da dokaže, da lahko prav vsak napiše in izda knjigo, pa v tem, da je to knjiga enega prvih povojnih slovenskih bogatašev. (mt)

Jackie Collins: ROCKOVSKA ZVEZDA, Cankarjeva založba, Ljubljana 1989. Kaj je že bilo 'tisto'? Seks, droge in rokenrol? Da, da, in to seveda v 'Hollywoodu'. Roman ima celo nekakšno pripovedno tehniko, tri zgodbe treh rockovskih zvezd (naslov se torej očitno nanaša na splošno in ne na posamezno, na družbeni status in ne na katero od oseb v romanu, saj je uporabljena edninska oblika) se na koncu združijo v eno, pa bi bilo bolje, če se ne bi, saj se v to-be-napetem izteku pokaže avtoričina poglavitna napaka: nima domišljije. Vse je predvidljivo in fikcija znova ni imenitnejša od življenja, je le njegov zasilni substitut, je pa zato zelo berljiva, če že življenje ni živo. To je torej tisto, kar naj bi prodajalo to knjigo. Kaj pa je tisto, zaradi česar jo gre kupiti? Nemara nonšalanten prevod Uroša Kalčiča. (ab)

M. M. KAYE: Smrt v Kašmirju, Cankarjeva založba, zbirka Bestseller, prevedel Luka Novak, Ljubljana 1989. Smrt v Kašmirju je vohunsko-detektivsko-ljubezenski roman. Osrednji motiv je zločin oziroma dva umora, gonilni motiv pa razkritje zločinov s poudarjeno napetostjo, ki jo povzroča potek zgodbe — lov na zločinca, ki ga išče glavna junakinja Sara Parrish (in ne Susan Parish, kot piše na ovitku).

Roman je prilagojen estetskim potrebam izobražene publike oziroma šolanega okusa: oblikujejo ga predvsem napeta, srhljiva, ne preveč razčustvovana zgodba z večno zanimivimi temami v črno-beli tehniki (ljubezen, nasilje, smrt, sreča, obogatitev). Jezikovna oblikovanost ni prenaporna — je razmeroma enostaven prenos predmetnega, otipljivega, snobovskega sveta v govor. Snov, zgodba, sporočilo tovrstnih romanov je že neštetokrat ponovljena, vendar je v pričujočem romanu dekor eksotičen — Indija, junaki so Angleži in njihova »visoka« družčina, kolonialni uredniki, častniki; aktivnosti — smučanje v kašmirskih gorah, jahte, elitna srečanja, dobrodelne prireditve, vse to pa je prepleteno z agenti britanske obveščevalne službe. Avtorica M. M. Kaye je »mimo« železnih pravil, ki veljajo v tem žanru, vpeljala subtilno pozitivno junakinjo, brezmadežno pripadnico angleške visoke družbe, Saro Parrish, zaznamovano z individualnimi in kolektivnimi lastnostmi Anglije ter Charlesom, istih odlik plus delovanje za britansko obveščevalno službo. Sara seveda vse to počne čisto patriotsko — soft varianta 007. Skratka: zadostimo svoji potrebi po trivialnosti z dobro kriminalko. (mb)

Frank G. Ripel: ZVEZDNA MAGIJA, Posebne edicije Feniks, Ljubljana 1989. Stranski učinek izgube vere v modernost in prehitevanje časa je poplava magijskih, astroloških, bioenergetskih in makrobiotških besedil, pa ponovno tiskanje starih ezoteričnih tekstov in njihova popularizacija. Ripel — živi v Trstu, kjer je po analogiji sedmih mikrokozmičnih čaker 'ustanovil' sedmo svetovno — se stvari loteva manj populistično in z več navezave na predhodnike. V tej knjigi, ki je zadnji del Sabeanske Trilogije, sta dva teksta; *Necromicron*, bojda prastaro rekonstruirano besedilo, ki ima značilno mitsko zgradbo, od kozmogonije do apokalipse, pa *Ordo Rosae Misticae*, ki je nadaljevanje templarskega oziroma roženkrojcarskega početja na eni in Crowleya na drugi strani. Pohvalno je, da se je Ripel znebil Zverove agresivnosti, pa intertekstualnost z ostalimi magijskimi teksti — kot laiki ne vemo, kako dobro je navezava izpeljana — moti pa preveč božanstev, Prepogosta Raba Velikih Začetnic, pa prezapletene preobrazbe adepta, zakaj, vsi vemo; da prideš na drugo stran potoka, je dovolj, da si zavihaš hlače in ga prebredeš na najplitvejšem delu. (mb)

Gregory McDonald: PRIZNAJ, FLETCH, Cankarjeva založba, zbirka Bestseller, Ljubljana 1989. Nekako tako: Ste privlačen mladenič, z ne prav zanemarljivim raziskovalnim in analitičnim duhom, ste časnikar, umetnost vam je pri srcu, tako pišete tudi umetnostne kritike, ki pa jih v tej zgodbi uporabljate kot krinko. Z revnim italijanskim grofom, očetom vaše zaročenke, se odločite, da boste prišli na sled njegovemu

edinemu premoženju, ki pa to trenutno ni, saj je izginilo, kar bi v kriminalističnem žargonu pomenilo, da je ugrabljeno. Gre seveda za zbirko slik nič manj znanih slikarjev, kot sta Picasso in Modigliani, za nameček pa je tu še Degasov Konj, vsekakor dovolj dejstev, da morate, sicer nič hudega sluteč, prileteti iz Rima v Boston. Tam ste v ta namen najeli stanovanje, kjer pa vas čaka truplo golega dekleta in medtem, ko si ogledujete eno od Kleejevih slik, pokličete policijo. Postanete seveda glavni osumljenec, kar je jasno že v samem naslovu, tako se v dobri detektivski maniri odločite, da boste ponovno vzpostavili moralno ravnotežje sveta in odkrili resnico. Vaša figura detektiva seveda ni idealna, saj ste tudi svojevrsten kriminallec. Slike enostavno ukradete nazaj, oficialni detektiv prime morilca, svet je zopet sestavljen, sicer pa ga nikoli niste imeli namena razstaviti ali celo spremeniti. Ste na dobičku in se mirno lahko posvetite svojemu doktoratu.

Zgodba za eno popoldne, če je deževno, je lahko toliko boljša. (žl)

WŁADISŁAW TERLECKI: PSI GONJAČI SO ŽE NAJETI, Zbirka Mostovi. Mostovi s Poljsko, Pomurska založba, Murska Sobota 1988. V literarnem svetu dežel socializma med drugim obstajata vsaj dva »vsebinska« tokova pisanja, ki sta značilna za povojni čas in ki v svoji tipičnosti dejansko vzpostavljata vsaj navidezni most med temi literaturami. Prvi je tisti, ki ga država skozi svoj »nacionalni kulturni program« sama reproducira preko pisateljevanja, drugi pa je temu nasproten in je mogoč, aktualen in »dovoljen« šele sedaj, ko se stebri majejo in hkrati ob časovni distanci, ki hromi občutljivost. V ta drugi sklop spada tudi pričujoči roman Psi gonjači so že najeti, ki popisuje in razgrajuje »zadevo Brzozovski«, eno od travm ne tako daljne poljske zgodovine in nadalje postavlja vprašanje človekove zavezanosti in vesti, ki jo zlahka pobija ali vzdiguje demagogija ene ali druge ideologije.

Da je roman žanrsko zgodovinski s primesmi kriminalnih elementov, bi kljub pristojnosti obojega težko trdili. Ob bok obnavljanju resničnih dogodkov v času pred revolucijo, ob popisovanju podtalnih bojev in vloge intelektualcev se razprede težko besedilo, polno refleksij, notranjih monologov junaka, akcije, avtorjevega izpraševanja vesti, ki s svojo prepletenostjo potencirajo že tako travmatično vzdušje. Terleckijev roman je še en dokaz teže korenin, ki jih bo težko presaditi na čista tla in s tem preseči zgodovino. Je pač še en opomin, krpanje brazgotin v času, ko se vseskozi pojavljajo nove. (žl)

ANTON TRSTENJAK: BITI ČLOVEK, Cankarjeva založba, Ljubljana 1989. Dr. Anton Trstenjak je širšemu slovenskemu bralstvu precej poznan avtor. Nikakor pa ne bo odveč ponovno reči besedo o njem, saj dobrote vendar nikoli ni preveč. Kdor je navajen branja »knjig«, bo

ob pričujočem delu bržkone razočaran, saj nima ne začetka ne konca, a je vseeno nabito s sporočili. Knjiga je napisana tekoče in se je sploh ne kaže ustrašiti, češ da je »filozofska«. Človeške nravi so v njej opisane s tako ostro konkretnostjo, da jih je težko razumeti kakorkoli drugače. Vsako poglavje pa kljub temu pušča še nešteto odprtih vprašanj, ki kar kličejo po razmišljanju. V knjigi ni napetega dogajanja in prav je tako, saj jo je treba brati počasi in pazljivo. V stavkih se namreč skrivajo podrobnosti, ki se očesu sicer skrivajo. To je torej knjiga za vsakogar, knjiga za vse letne čase in kraje. Neprecenljivo vrednost ima tudi kot darilo. (ak)

IVO ZORMAN: V ZNAMENJU TEHTNICE, Založba Borec, Ljubljana 1989. Dober bralec pod dobrim naslovom pričakuje dobro knjigo. Če knjiga opraviči naslov, je bralec z njo zadovoljen. Da se ga pa tudi presentati. Kdor si želi zdrave partijske propagande, kogar mikajo prašni junaki polpretekle preteklosti, kdor želi naglas prekleti zver in nevarnost in pošast zaostalo buržujsko kapitalistično, kdor uspe knjigo prebrati do konca in kdor si želi ob branju zgodbic o pod kožo prav pošteno krvavih partijcih doživeti antikatarzo, naj knjižico Iva Zormana le vzame v roke. Tisk, papir, vezava, vse prvovrstno. Le dve napaki pa vendarle odtehtata vse vrline. Knjiga bi morala biti odeta v krvavo rdeče platnice, ne v rumene. Poleg tega pri izidu zamuja celih 44 let; vendar ni pomota: 1989. Sicer pa sploh ni treba panično steči ponjo. V knjigarnah bo še dolgo na voljo, saj so je baje natisnili celih 2000 izvodov. (ak)

CHRISTINE MARION FRASER: RHANNA, Cankarjeva založba, Ljubljana 1989. Na obrobju Pacifika ležijo Novi Hebridi in v njih otoček Rhanna. Na njem se življenje odvija karseda idilično, kar se za tako eksotične kraje sicer spodobi. Raj na Zemlji motijo le vsakdanje tegobe, ki pač nikjer nikomur ne prizanesajo. Od časa do časa se celo tako nakopičijo, da povzročijo resne preglavice, bolečine in celo solze. Kljub vsemu se med junakoma splete ljubezen, ki je strogo prezapeto okolje kajpak ne dopušča, a prav v tem je njen čar. Ni je moč zlomiti, zato lahko uspešno pluje proti vetru. Konec je... — zanimiv, saj knjige prej res ni mogoče odložiti, kar pa sploh ne preseneča. Je namreč — bestseller. (ak)